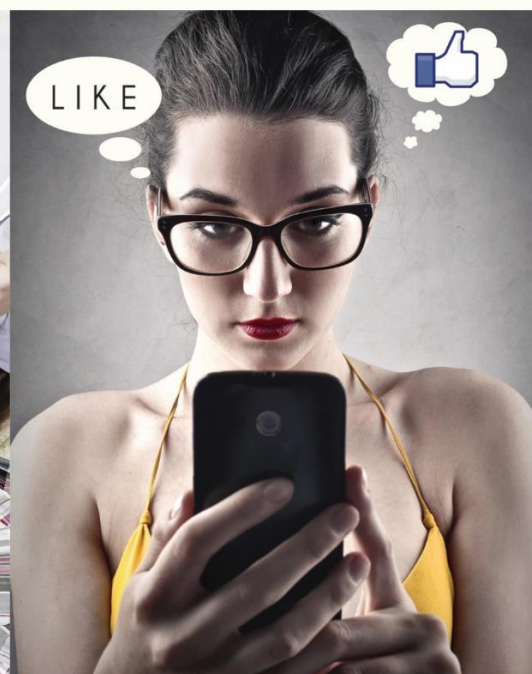

CHROŃMY MŁODOŚĆ W SIECI

PORADNIK DLA PROFESJONALISTÓW

STOWARZYSZENIE RUCH POMOCY PSYCHOLOGICZNEJ „INTEGRACJA”
2015

KEEP CALM AND STAY SAFE ON THE NET

Ministerstwo
Administracji
i Cyfryzacji

CHROŃMY MŁODOŚĆ W SIECI

PORADNIK DLA PROFESJONALISTÓW

STOWARZYSZENIE RUCH POMOCY PSYCHOLOGICZNEJ
„INTEGRACJA”
STAŁOWA WOLA, 2015

Copyright © 2015 Stowarzyszenie „INTEGRACJA”

Stowarzyszenie Ruch Pomocy Psychologicznej „INTEGRACJA”
ul. Polna 18
37-464 Stalowa Wola
www.stowarzyszenieintegracja.eu
www.chronmymlodosc.pl

Publikacja została opracowana przez:
Redakcja: Edyta Nowaczewska
Opracowanie graficzne i skład: Agencja Marketingowa YOUR VISION

Publikacja powstała w ramach projektu pn. „CHROŃMY MŁODOŚĆ w SIECI – program na rzecz bezpiecznego korzystania z Internetu przez młodzież” współfinansowanego ze środków Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji

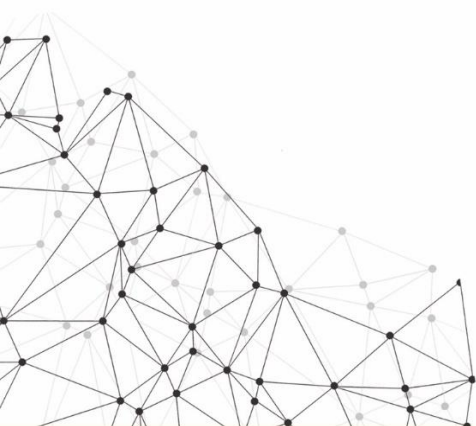

Ministerstwo
Administracji
i Cyfryzacji

CHROŃMY MŁODOŚĆ W SIECI

PORADNIK DLA PROFESJONALISTÓW

Wprowadzenie	4
Cyberprzestrzeń – o czym warto wiedzieć?	5
Zagrożenia w Internecie - wybrane rodzaje	6
<i>Cyberprzemoc</i>	7
<i>Niebezpieczne kontakty – uwodzenie w sieci</i>	7
<i>Seksting</i>	8
<i>Nadużywanie Internetu / nadmierne korzystanie z nowoczesnych technologii</i>	8
<i>Mowa nienawiści</i>	11
Szkolne systemy zapobiegania i reagowania na cyberprzemoc	11
<i>Zapobieganie cyberprzemocy w szkole - skuteczna profilaktyka</i>	13
<i>Reagowanie na cyberprzemoc w szkole – działania interwencyjne</i>	13
Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży – aspekty prawne	18
Załącznik Nr 1. „Nie bądź ryba – nie daj się złapać w sieć - scenariusze zajęć profilaktyczno-edukacyjnych w klasach”	24
Załącznik Nr 2. Słowniczek internetowy dla dorosłych przygotowany przez młodzież	32
Bibliografia	34
O projekcie „CHROŃMY MŁODOŚĆ W SIECI”	35

WPROWADZENIE

Komputer i Internet stały się sprzętem masowym służącym edukacji, pracy zawodowej, komunikowania się, kultury, sztuki i rozrywki. Kluczową technologią tych zmian jest właśnie Internet, który stał się medium otwierającym drzwi do świata, w którym każdy może mieć dostęp do prawie każdej informacji, może porozumiewać się z inną osobą, ma wolność publikacji swoich poglądów oraz zapoznawania się z poglądami innych. Dla dorosłych sieć jest przede wszystkim źródłem informacji lub narzędziem wykorzystywanym do pracy. Jeśli chodzi o dzieci i młodzież ma ona dużo większe znaczenie, ponieważ oprócz dostarczania wiedzy czy rozrywki jest miejscem, w którym często rozgrywa się życie społeczne i towarzyskie młodego człowieka. Jest to także naturalne środowisko, w którym młodzi ludzie funkcjonują od urodzenia. Wszelkie próby demonizowania Internetu przez osoby dorosłe prowadzą jedynie do konfliktu na linii dorośli – młodzież. Bardzo ważną rolę w uświadamianiu młodzieży i uczeniu zasad bezpiecznego korzystania z mediów elektronicznych pełnią rodzice oraz nauczyciele, pedagodzy czy wychowawcy. Rola nauczyciela jako przewodnika uczniów w obszarze etyki sieci jest coraz częściej definiowana jako fragment zmieniającej się roli nauczyciela w świecie technologii informacyjno-komunikacyjnych.

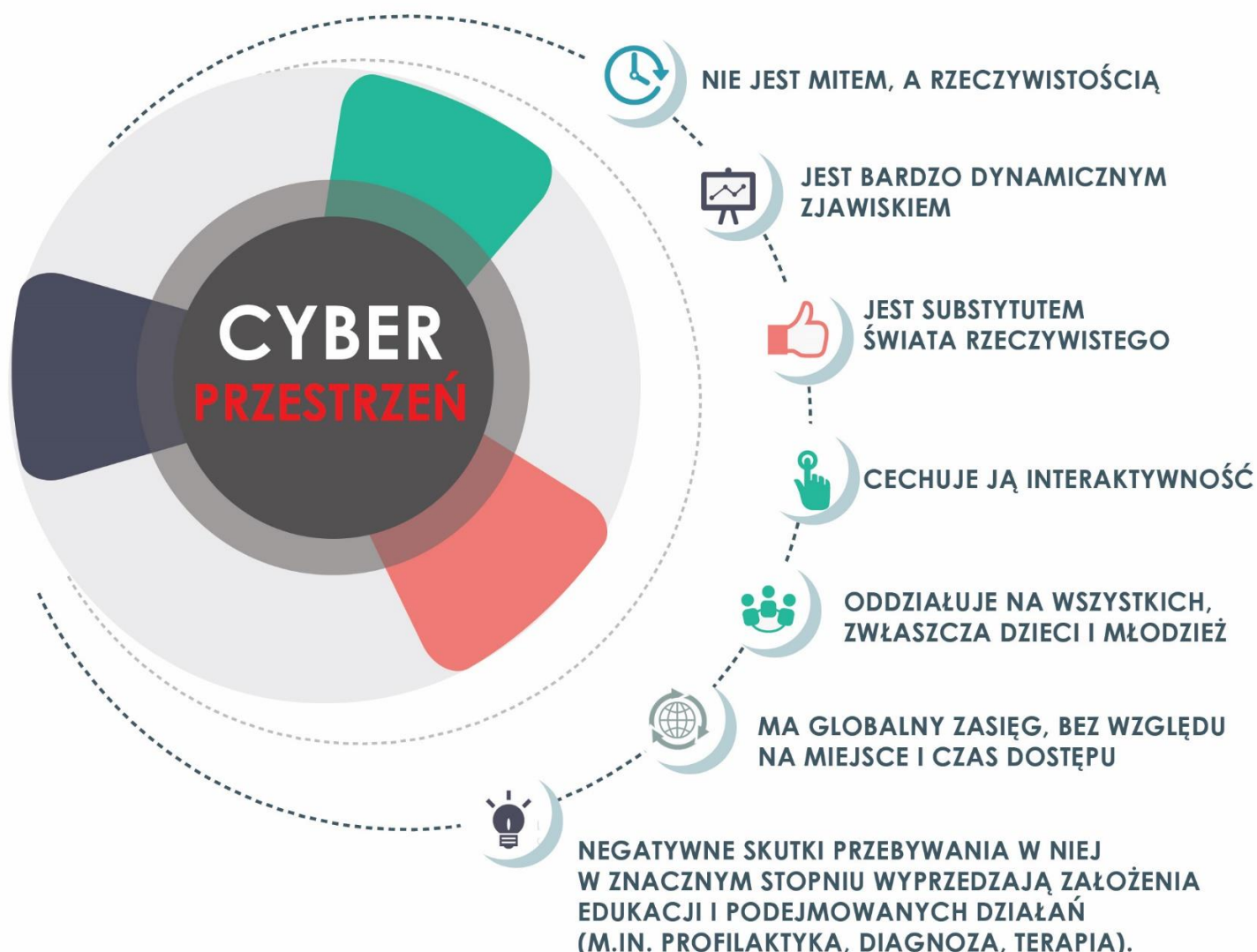
Świadomość zagrożeń internetowych oraz zapewnienie bezpieczeństwa młodym internautom były głównym motorem działań podejmowanych podczas tworzenia i realizacji programu pn. „CHROŃMY MŁODOŚĆ w SIECI – program na rzecz bezpiecznego korzystania z Internetu przez młodzież”. Projekt „CHROŃMY MŁODOŚĆ w SIECI” niewątpliwie kładzie nacisk na kształtowanie wspierającego środowiska szkolnego, rozwijanie kompetencji wychowawczych i profilaktycznych nauczycieli, przebudowę relacji interpersonalnych w szkole, ograniczanie do koniecznego minimum środków restrykcyjnych na rzecz rozwijania wśród uczniów umiejętności wolnego od przemocy rozwiązywania sytuacji konfliktowych, przeciwdziałania cyberprzemocy, kształtowania postaw akceptujących różnorodność, tworzenia warunków do otwartego dialogu i skutecznej współpracy kadry pedagogicznej z rodzicami i uczniami, działań rozwijających profilaktykę rówieśniczą i profilaktykę zintegrowaną.

Oddajemy w Państwa ręce poradnik poświęcony bezpieczeństwu dzieci i młodzieży korzystających z tzw. „nowych mediów”. Poradnik został stworzony na podstawie materiałów zebranych od uczestników projektu „CHROŃMY MŁODOŚĆ w SIECI” podczas udziału w poszczególnych etapach programu. Mamy nadzieję, że będzie impulsem dla profesjonalistów na co dzień pracujących z dziećmi i młodzieżą do tworzenia działań sprzyjających uczeniu młodzieży jak funkcjonować w sieci aktywnie i odpowiedzialnie, mając świadomość internetowych zagrożeń.

*Realizatorzy programu
„CHROŃMY MŁODOŚĆ w SIECI”*

Cyberprzestrzeń – o czym warto wiedzieć?

Nieustanny postęp technologiczny codziennie zmienia otaczającą nas rzeczywistość, kreując nie tylko nowe możliwości, lecz także wyzwania. Nowoczesne techniki komputerowe, lub szerzej – teleinformatyczne, które zaledwie kilkanaście lat temu były przedmiotem powieści science fiction, są obecnie powszechnie wykorzystywanymi rozwiązaniami. Takie zjawiska, jak ogólnoświatowa wymiana informacji, stosowanie elektronicznego podpisu, korzystanie z e-bankowości czy niezwykle popularne portale społecznościowe oraz rozrywkowe, prowadzą do wirtualizacji rzeczywistości i „cyfryzacji” ludzkiego życia. Znakiem czasów stało się przetwarzanie jak największych ilości danych o poszczególnych osobach oraz o ich działaniach w przeróżnych systemach teleinformatycznych. Przed wyzwaniem niewątpliwie stoją placówki oświatowe, w których Internet stał się trwałym elementem ich funkcjonowania. Wykorzystywany jest przede wszystkim w procesie nauczania, ale coraz częściej stanowi element działania i funkcjonowania organizacyjnego oraz administracyjnego placówki. Szkoły na co dzień mają do czynienia z różnymi zjawiskami, które dotyczą ich uczniów – zarówno tymi pozytywnymi jak i niekiedy wpływającymi destrukcyjnie na młode pokolenie.

Zagrożenia w Internecie - wybrane rodzaje

Jedną z metod obrazujących niebezpieczeństwa internetowe, które mogą dotyczyć dzieci i młodzieży jest typologia zwana 5C, pochodząca od anglojęzycznych określeń poszczególnych zagrożeń:

CONTENT: niebezpieczne treści, na jakie dzieci i młodzież mogą natrafić w sieci;

CONDUCT: niebezpieczne zachowania, w jakie mogą się angażować młodzi ludzie w Internecie;

CONTACT: niebezpieczne kontakty, jakie młodzi ludzie mogą nawiązać w sieci;

CONFIDENTIALITY: naruszenie prywatności i danych osobowych;

COMMERCIALISATION: zagrożenia związane z aktywnością komercyjną firm online.

Content

Zarówno dzieci jak i młodzież podczas korzystania z Internetu mogą zetknąć się z treściami, które są dla nich nieodpowiednie – przeznaczone wyłącznie dla dorosłych lub wręcz nielegalne. Przykładem jest pornografia. Wśród niebezpiecznych treści znajdują się także: materiały rasistowskie i ksenofobiczne, strony zachęcające do zachowań autodestrukcyjnych: zażywania narkotyków, skrajnego odchudzania, samookaleczeń i samobójstwa.

Conduct

Do najważniejszych zachowań w tej kategorii, określanej mianem niebezpiecznych możemy zaliczyć następujące zjawiska: cyberprzemoc, sexting oraz nadużywanie Internetu lub uzależnienie od niego.

Contact

Kiedy wymieniamy się swoimi spostrzeżeniami i skojarzeniami dotyczącymi Internetu bardzo często pojawia się słowo anonimowość. Internet daje nam możliwość bycia anonimowym, a czasami pozwala nam zmieniać swoją tożsamość, podszywać się pod kogoś innego. Tego rodzaju zachowania niewątpliwie stwarzają ryzyko, że z dziećmi i nastolatkami mogą się kontaktować osoby o niekoniecznie uczciwych zamiarach. Jak wskazują badania w tym obszarze kontakty z osobami znanymi wyłącznie z Internetu są powszechne wśród gimnazjalistów – aż 69 proc. z nich poznało przez Internet kogoś, kogo nie znało wcześniej, a aż 31 proc. spotkało się na żywo z kimś, kogo poznało po raz pierwszy w Internecie.

Confidentiality

Do Internetu trafia coraz więcej prywatnych informacji o użytkownikach – w przypadku dzieci i nastolatków dotyczy to zarówno danych osobowych (miejsce zamieszkania, wiek, szkoła), jak również zdjęć, które nie powinny być dostępne publicznie. Zagrożeniem są również usługi geolokalizacyjne. Znane są także przypadki, w których młodzi internauci udostępniają znajomym bądź nawet nieznanym sobie osobom hasła do serwisów online.

Commercialisation

Młodzi internauci traktują Internet jako źródło w większości darmowych usług. Niestety często niska jest świadomość dzieci i młodzieży oraz wiedza dotycząca modelu biznesowego przyjętego przez firmy, chcące zarabiać także na młodych użytkownikach sieci. Młodzi internauci, zwłaszcza dzieci często mają problem z rozróżnieniem informacji od reklamy, zagrożeniem może być również wyłudzenie danych osobowych np. pod pozorem udziału w konkursie. Problemem są także ukryte bądź odroczone opłaty za usługi i aplikacje online. Przykładem mogą być gry freemium (ich używanie jest zasadniczo bezpłatne, płacić trzeba za dodatkowe funkcje lub kolejne etapy) opłaty te mogą być pobierane w systemie in-app purchases – dzięki zapisaniu w urządzeniu danych karty kredytowej dziecko może dokonywać opłat, nie mając świadomości wydawania pieniędzy rodzica.

W związku z nasilaniem się niektórych wymienionych powyżej zjawisk zwłaszcza wśród nastolatków warto pochylić się nad nimi w szczególny sposób i zwrócić uwagę na 5 z nich: cyberprzemoc, niebezpieczne kontakty – uwodzenie w sieci, seksting, nadużywanie Internetu (nadmierne korzystanie z nowoczesnych technologii) i mowę nienawiści.

CYBERPRZEMOC

Definicja zjawiska cyberprzemocy wskazuje, że jest to przemoc stosowana wobec osoby z użyciem technologii informacyjno-komunikacyjnych. Może przyjmować bardzo różne formy: od obraźliwych SMS-ów, komentarzy, zdjęć, po bardziej wyrafinowane: tworzenie specjalnych, obraźliwych stron lub profili. Narzędziem agresji i przemocy mogą być również popularne wśród młodzieży portale społecznościowe. Cyberprzemoc często jest związana z tradycyjną przemocą rówieśniczą, zarówno fizyczną, jak i psychiczną. W przeciwdziałaniu cyberprzemocy bardzo ważną rolę pełni najbliższe otoczenie dziecka czy nastolatek. Rodzice, nauczyciele, wychowawcy czy pedagodzy powinni podejmować działania profilaktyczne oraz szybko podejmować działania interwencyjne w sytuacji, gdy zachodzi podejrzenie, że dziecko jest ofiarą lub sprawcą przemocy w sieci. O podejmowanych działaniach w szkole w przypadku cyberprzemocy powiemy w dalszej części niniejszej publikacji.

NIEBEZPIECZNE KONTAKTY – UWODZENIE W SIECI

Zjawisko uwodzenia dzieci za pośrednictwem Internetu, określane w anglojęzycznym piśmiennictwie jako grooming, to szczególna kategoria relacji tworzona między dorosłymi a dziećmi w celu ich uwiedzenia i wykorzystania seksualnego. Wykorzystanie seksualne w procesie groomingu może przybierać różnorodne formy począwszy od prezentowania dziecku materiałów pornograficznych, wyłudzenia intymnych zdjęć, przez zmuszanie do rejestrowania nagrań w trakcie wykonywania czynności seksualnych, aż po fizyczne krzywdzenie seksualne w trakcie spotkania w świecie realnym. Chociaż proces uwodzenia w Internecie nie zawsze kończy się bezpośrednim kontaktem z ofiarą, zawsze jest głęboką krzywdą wyrządzoną dziecku. Zdaniem terapeutów, dla dzieci konsekwencjami groomingu są typowe objawy urazu psychicznego powstałe na skutek wykorzystywania seksualnego.

SEXSTING

Termin ten powstał z połączenia słów „sex” i „texting” (sms-owanie, czatowanie). Polega na przesyłaniu osobistych zdjęć i filmów o charakterze seksualnym za pośrednictwem telefonu komórkowego (MMS) lub sieci (pocztą elektroniczną, poprzez komunikatory internetowe, pozowanie nago przed kamerą online). Odbywa się to często pomiędzy osobami, które są w relacji intymnej lub dopiero chcą zwrócić na siebie uwagę drugiej osoby. Zjawisko sekstingu nie ogranicza się do dzieci i młodzieży, jednak dla tej grupy wiekowej stanowi najpoważniejsze zagrożenie, przede wszystkim z uwagi na popularność tej formy kontaktów oraz jego możliwe konsekwencje. Materiały przesyłane zazwyczaj w prywatnych kontaktach zostają czasem upublicznione, a prezentujące się na nich osoby stają się obiektem cyberprzemocy ze strony rówieśników. Doniesienia medialne pokazują najbardziej spektakularne, często tragiczne przypadki sekstingu, tymczasem z relacji młodzieży wynika, że rejestrowanie, wymiana czy publikowanie materiałów o charakterze seksualnym to dla nich codzienność i często nie uświadamiają sobie nawet jego możliwych negatywnych konsekwencji.

NADUŻYWANIE INTERNETU / NADMIERNE KORZYSTANIE Z NOWOCZESNYCH TECHNOLOGII

O zjawisku nadużywania Internetu możemy mówić, gdy korzystanie z sieci wymyka się użytkownikowi spod kontroli i wpływa negatywnie na inne aspekty jego życia. Badania z użyciem testu psychologicznego IAT wykazało, że problem ten dotyczy w znacznym stopniu 1,3 proc. gimnazjalistów, a w grupie osób zagrożonych, u których stwierdza się część symptomów, znalazło się 12 proc. gimnazjalistów. Problem ten dotyka stosunkowo wąskiej grupy młodzieży, jednak często mogą to być sytuacje bardzo poważne, wymagające pomocy specjalisty (psychologa lub psychoterapeuty). Terapeuci zajmujący się uzależnieniami behawioralnymi wskazują na zjawisko infoholizmu, określanego narkotykiem XXI wieku.

Infoholizm – uzależnienie od komputera i Internetu = utrata kontroli nad swoim zachowaniem

Typy infoholizmu

Uzależnienie od związków wirtualnych, czasami tłumaczone jako socjomania internetowa (cyber-relationship addiction) - jest to uzależnienie od internetowych kontaktów społecznych, nadmierne zaangażowanie w związki w sieci (wirtualne). Wyraża się poprzez udział w listach dyskusyjnych, oraz kontaktach przy pomocy poczty elektronicznej. Osoba uzależniona nawiązuje nowe kontakty tylko i wyłącznie poprzez sieć, ma zachwiane relacje interpersonalne w kontaktach poza siecią. Ludzie tacy potrafią godzinami „rozmawiać” z innymi użytkownikami Internetu, lecz mają trudności przy kontaktach osobistych, następuje także zanik komunikacji niewerbalnej, osoby te nie potrafią odczytywać informacji nadawanych w tej płaszczyźnie, lub odczytują je błędnie.

Erotomania internetowa (*cyberseksual addiction*) - polega głównie na oglądaniu filmów i zdjęć z materiałami erotycznymi i pornograficznymi, lub pogawędkach na chatkach o tematyce seksualnej. Zaburzenie to można określić jako natłogowe używanie stron dotyczących seksu i pornografii. Często u jego podłoża leżą inne zaburzenia i dewiacje seksualne.

Uzależnienie od komputera (*computer addiction*) - osoba uzależniona nie musi w tym wypadku "być" w sieci, wystarczy, iż spędza czas przy komputerze. Nie jest dla niej ważne to, co robi, czy pisze ważną pracę, czy gra w pasjansa. Liczy się tylko to, że komputer jest włączony a ona spędza przy nim czas. Najczęściej przejawia się w obsesyjnym graniu w gry komputerowe.

Uzależnienie od sieci (*net compulsions*) - jest ono bardzo podobne do uzależnienia od komputera, lecz polega na pobycie w Internecie. Osoby takie są cały czas zalogowane do sieci i obserwują, co się tam dzieje. Obsesyjnie grają, uczestniczą w aukcjach, sprawdzają profile na portalach społecznościowych itp.

Przeciążenie informacyjne lub przetładowanie informacjami (*information overload*) - natłogowe surfowanie w sieci lub przeglądanie baz danych. Występuje przy natłoku informacji.

Fazy infoholizmu

I. Faza początkowa

1. Przebywanie w sieci sprawia przyjemność.
2. Wzrost ochoty na coraz częstsze przebywanie w sieci.

W fazie tej następuje utrata poczucia czasu.

II. Faza ostrzegawcza

1. Szukanie okazji do jak najczęstszego przebywania w sieci.
2. Rozładowanie napięcia poprzez sieć.
3. Próby korzystania z sieci w ukryciu.
4. Korzystanie z sieci przynosi ulgę.

Charakteryzuje ją brak chęci powrotu do rzeczywistości.

III. Faza krytyczna

1. Zanik innych zainteresowań niezwiązanych z siecią.
2. Zaniedbywanie wyglądu zewnętrznego.
3. Zaniedbywanie snu.
4. Nieregularne odżywianie się.
5. Silna potrzeba przebywania w sieci.
6. Stałe myślenie o tym, co dzieje się w sieci, o tym, co ostatnio robiliśmy podczas sesji.
7. Potrzeba zwiększania ilości czasu spędzanego w sieci.
8. Podejmowanie nieudanych prób ograniczenia czasu spędzanego w sieci.
9. Poczucie rozdrażnienia, poirytowania, złości, gdy coś lub ktoś zmusza nas do skrócenia czasu uczestnictwa w sieci lub uniemożliwia korzystanie z niej.

10. Zaniedbywanie nauki, pracy, rezygnacja ze spotkań towarzyskich, odkładanie na później pilnych zadań na rzecz korzystania z Internetu.

11. Okłamywanie innych odnośnie ilości czasu spędzanego w sieci (zaniżanie faktycznej ilości godzin spędzanych przy komputerze).

12. Pojawienie się konfliktów rodzinnych w związku z komputerem.

13. Przeznaczanie coraz większej ilości pieniędzy na zakup sprzętu komputerowego, oprogramowania czy akcesoriów.

Następuje w niej utrata kontroli nad własnym zachowaniem.

IV. Faza przewlekła

1. Okresy długotrwałego przebywania w sieci.

2. Przebywanie w sieci w celu przeżywania silnych emocji.

3. Świat wirtualny staje się jedynym światem w życiu.

4. Rozpad więzi rodzinnych.

5. Degradacja zawodowa i społeczna.

6. Choroby somatyczne.

7. Lęki, psychozy.

8. Sięganie po inne środki zmieniające nastrój (alkohol, leki).

9. Poczucie bezsensu życia w świecie realnym.

10. Skrajne wyczerpanie organizmu.

Jej cechą jest właściwe uzależnienie.

Objawy uzależnienia

1. Potrzeba korzystania z komputera w coraz większym wymiarze czasowym.

2. Występowanie złego samopoczucia, drażliwości, pobudzenia psychoruchowego, lęku, depresji, przy braku możliwości korzystania z komputera (włącznie z zaistnieniem zespołu abstynenckiego).

3. Podejmowanie nieudanych prób zaprzestania użytkowania danego medium, jak również okłamywanie o rzeczywistym czasie poświęcanym na jego użytkowanie.

4. Doznawanie satysfakcji i poczucia wartości poprzez udział w grach i sesjach internetowych.

5. Ograniczenie innych zajęć, ucieczka od życia rzeczywistego.

6. Pochłonięcie myśli i wyobraźni przez prezentowane treści.

7. Zaniedbywanie nauki, rezygnacja ze spotkań rówieńskich, odkładanie w czasie innych ważnych spraw na rzecz korzystania z komputera.

8. Pojawienie się konfliktów rodzinnych w związku z korzystaniem z komputera.

Skutki uzależnień od mediów elektronicznych

Skutki uzależnień od mediów elektronicznych obejmują wszystkie sfery osobowości dzieci i młodzieży. Można je podzielić na kilka rodzajów:

- **fizyczne** (wady postawy – skrzywienia kręgosłupa, wady wzroku, uszkodzenia nerwów odpowiedzialnych za ruchy nadgarstka, dłoni),

- **psychiczne** (nerwice, lęki lub inne zmiany w układzie nerwowym, zatracanie poczucia realizmu, uzależnienia),

- **moralne** (łatwy i nie kontrolowany dostęp do informacji o treściach niepożądanych; negatywne postawy i zachowania),

- **społeczne** (anonimowość, wyizolowanie ze społeczności, przestępczość),
- **intelektualne** (bezkrytyczne zaufanie do możliwości jakie oferuje komputer i Internet).

MOWA NIENAWIŚCI

Mowa nienawiści nie jest zjawiskiem pojawiającym się wyłącznie w sieci. Specyfika nowych mediów umożliwia publikowanie komentarzy lub tekstów każdemu, z zachowaniem pozornej anonimowości. Powoduje to, że Internet stał się środowiskiem, którego mowa nienawiści dotyczy w stopniu szczególnym. Zgodnie z definicją Rady Europy mowa nienawiści to „każda forma wypowiedzi, która rozpowszechnia, podżega, propaguje lub usprawiedliwia nienawiść rasową, ksenofobię, antysemityzm lub inne formy nienawiści oparte na nietolerancji, włączając w to nietolerancję wyrażaną w formie agresywnego nacjonalizmu lub etnocentryzmu, dyskryminacji lub wrogości wobec mniejszości, migrantów bądź osób wywodzących się ze społeczności imigrantów”. Mowa nienawiści przyczynia się do powstawania, rozpowszechniania oraz utrwalania negatywnych stereotypów dotyczących osoby lub grupy osób. Często zawiera wulgaryzmy oraz może manipulować faktami i danymi. Nie wszystkie agresywne wypowiedzi w sieci można określić jako mowę nienawiści. Szerszym pojęciem jest tzw. hejtowanie. Termin ten stosuje się przede wszystkim do takich wypowiedzi, które są agresywne i nie mają podłoża ideologicznego. O ile mowa nienawiści opiera się na negatywnych stereotypach i jest powiązana z poglądami danej osoby, to hejtowanie jest przejawem agresji bez ściśle określonego podłoża.

SZKOLNE SYSTEMY ZAPOBIEGANIA I REAGOWANIA NA CYBERPRZEMOC

Jednym z głównych założeń programu „Chrońmy Młodość w Sieci” było stworzenie szkolnych programów zapobiegania i reagowania na cyberprzemoc dostosowanych do poszczególnych placówek oświatowych – ich potrzeb i realiów. Podczas rozmów z uczestnikami programu – przedstawicielami kadry pedagogicznej oraz liderami młodzieżowymi – w trakcie warsztatów edukacyjnych, konsultowano najważniejsze punkty i elementy szkolnych systemów. Nikt nie miał wątpliwości co do słuszności przygotowania i wprowadzenia szkolnego systemu w celu zapewnienia uczniom bezpieczeństwa w szkole – zwłaszcza jeśli chodzi o zjawisko cyberprzemocy. Regulacje prawne w większości określają ogólne zasady zapewnienia bezpieczeństwa uczniów i odpowiedzialność prawną pracowników szkoły za ich przestrzeganie. To czego często brakuje to poszczególne kroki postępowania i reagowania w konkretnych sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i młodzieży. Ujawnienie cyberprzemocy wymaga podjęcia w szkole stosownych działań interwencyjnych.

Aby szkolny system zapobiegania i reagowania na cyberprzemoc był skuteczny muszą w nim się znaleźć dwa zasadnicze elementy składowe, tj.

Działania profilaktyczne – dzięki którym zminimalizujemy lub wyeliminujemy ryzyko pojawienia się cyberprzemocy w szkole

Działania interwencyjne – odpowiednie kroki proceduralne, które będziemy mogli zastosować w przypadku zaistnienia cyberprzemocy w szkole

Oczywiście aby przygotować szkolny system zapobiegania i reagowania na cyberprzemoc musimy zacząć od określenia potrzeb danej placówki, czyli pewnej diagnozy. Niezmiernie ważna jest atmosfera i klimat jaki w szkole panuje. Wiele badań wskazuje wprost, iż w środowiskach szkolnych, w których panuje przyjazna atmosfera, uczniowie traktowani są z szacunkiem zarówno w relacjach uczeń-dorosły jak i uczeń-uczeń, duży nacisk kładzie się na integrację klasową czy między-klasową prawdopodobieństwo wystąpienia zjawiska przemocy rówieśniczej, w tym cyberprzemocy jest znacznie niższe. Zapewnienie i stworzenie przyjaznej atmosfery w szkole stanowi nieodłączny element skutecznych działań profilaktycznych. Budując zaufanie wśród uczniów jesteśmy w stanie wiele dokonać właśnie na etapie profilaktyki.

Etapy przygotowania szkolnego systemu zapobiegania i reagowania na cyberprzemoc:

Krok 1. Diagnoza sytuacji szkolnej

Określenie danych liczbowych, jakościowych, opis społeczności szkolnej (relacji interpersonalnych), itp.

Krok 2. Wyznaczenie celu

Po co wprowadzamy szkolny system? Odpowiedź na to pytanie pozwoli nam przygotować szkolny system, który nie będzie tylko „martwym” dokumentem i kolejną procedurą

Krok 3. Zaplanowanie działań profilaktycznych

Wyszczególnienie, jakie działania są podejmowane, które przynoszą największe rezultaty, określenie i zaplanowanie nowych działań profilaktycznych w szkole podejmowanych w celu zapobiegania cyberprzemocy, zaproszenie do współpracy uczniów, nauczycieli/pracowników szkoły i rodziców

Krok 4. Określenie procedury reagowania w sytuacji pojawienia się zjawiska cyberprzemocy

Wyszczególnienie podejmowanych działań interwencyjnych w przypadku osoby dotkniętej cyberprzemocą, świadka oraz sprawcy cyberprzemocy, a także współpracy w tym zakresie z rodzicami czy służbami i zapewnienia wsparcia specjalistycznego

ZAPOBIEGANIE CYBERPRZEMOCY W SZKOLE - SKUTECZNA PROFILAKTYKA

Zasadniczym celem działań profilaktycznych szkoły w zakresie przeciwdziałania cyberprzemocy jest ograniczenie lub całkowite wyeliminowanie zachowań agresywnych czy przemocowych, realizowanych przy użyciu technologii komunikacyjnych w szkole i poza nią, a także zapobieganie powstawaniu tego rodzaju problemów. Do najważniejszych działań, które powinny znaleźć się w programie profilaktycznym szkoły zapobiegającym zjawisku cyberprzemocy należą:

1. Zasady i normy wyznaczające granice akceptowanych zachowań - skuteczne zapobieganie działaniom przemocowym jest możliwe tylko wtedy, gdy w szkole funkcjonuje czytelny system norm współżycia społecznego i jasny system konsekwencji w przypadku złamania zasad. Władze szkolne oraz kadra pedagogiczna powinny jasno i precyzyjnie przekazywać zarówno uczniom, jak i ich rodzicom, iż zamierzają reagować na wszelkie przejawy zachowań przemocowych, w tym dotyczących cyberprzemocy wśród uczniów.

2. Zajęcia edukacyjno-profilaktyczne - fundamentalną częścią każdego programu mającego na celu ograniczenie zjawiska cyberprzemocy powinno być również dostarczanie uczniom wiedzy i umiejętności posługiwania się technologią komunikacyjną. Uświadamianie całej społeczności szkolnej (uczniom, rodzicom, nauczycielom i innym pracownikom szkoły) zagrożeń płynących z użytkowania mediów elektronicznych i technologii, a jednocześnie uczenie zasad odpowiedzialnego i bezpiecznego korzystania z tych technologii jest ważnym czynnikiem w zapobieganiu cyberprzemocy. Uczniowie muszą wiedzieć, jak korzystać z mediów, aby nie stały się one narzędziem agresji i przemocy rówieśniczej oraz jakie mogą być konsekwencje ryzykownych działań w sieci. Rolą szkoły jest więc prowadzenie edukacji uczniów w tym obszarze. Przykłady scenariuszy zajęć edukacyjno-profilaktycznych znajdują się w załączniku poradnika.

3. Procedura reagowania w szkole w sytuacji cyberprzemocy - jednym z ważnych zadań szkoły jest przygotowanie i stosowanie procedury interwencji w przypadku cyberprzemocy.

REAGOWANIE NA CYBERPRZEMOC W SZKOLE – DZIAŁANIA INTERWENCYJNE

Proponowana poniżej procedura zawiera zasady postępowania pracowników szkoły w sytuacji ujawnienia cyberprzemocy. Jest wskazówką w jaki sposób nauczyciele, wychowawcy, pedagodzy czy dyrektorzy szkół mogą reagować wobec osoby dotkniętej cyberprzemocą, wobec sprawców i świadków zdarzenia oraz w jaki sposób współpracować z rodzicami tych uczniów.

UJAWNIEŃ PRZYPADKU CYBERPRZEMOCY

Informacja o tym, że w szkole miała miejsce cyberprzemoc, może pochodzić z różnych źródeł. Osobą zgłaszającą fakt prześladowania może być poszkodowany uczeń, jego rodzice lub inni uczniowie – świadkowie zdarzenia, nauczyciele. Procedury postępowania przyjęte w niektórych szkołach dopuszczają anonimowe zawiadamianie o aktach przemocy na terenie szkoły, w tym także faktu cyberprzemocy, np. proponując uczniom korzystanie ze „skrzynki zaufania”, do której mogą oni wrzucać anonimowe informacje dotyczące przypadków przemocy. Warunkiem powodzenia tego typu metod jest dobre zaplanowanie, przeprowadzenie działań przygotowawczych (uzyskanie akceptacji uczniów, uczulenie ich, że fałszywe informacje to również forma przemocy itd.), a następnie konsekwentne reagowanie na zgłaszane problemy. W przeciwnym razie istnieje ryzyko potraktowania „skrzynki” jako okazji do dobrej, choć mało wybrednej zabawy, polegającej na wrzucaniu donosów i inwektyw pod adresem uczniów i nauczycieli (Anna Borkowska, Dorota Macander, *System reagowania w szkole na ujawnienie cyberprzemocy*).

PROCEDURA INTERWENCYJNA POWINNA OBEJMOWAĆ:

DZIAŁANIA WOBEC OSOBY DOTKNIĘTEJ CYBERPRZEMOCĄ

Osoba dotknięta cyberprzemocą potrzebuje pomocy i emocjonalnego wsparcia ze strony dorosłych. Musi także wiedzieć, że szkoła podejmie odpowiednie kroki w celu rozwiązania problemu. Pokaże tym samym, że tego rodzaju zjawiska są zauważalne i nielekceważone, a osoby, które znajdują się w takiej sytuacji mogą liczyć na odpowiednią pomoc i wsparcie, zwłaszcza że konsekwencje dla osoby dotkniętej cyberprzemocą mogą być bardzo dotkliwe.

Zapewnienie wsparcia psychologicznego

Co powinien usłyszeć od nas uczeń będący ofiarą cyberprzemocy?

Powinniśmy przede wszystkim:

Pozwolić mu opowiedzieć o swoich uczuciach i uwolnić emocje w związku z zaistniałą sytuacją (musimy być także bardzo uważni na pozawerbalne sygnały jakie daje nam uczeń),

Zapewnić go, że dobrze zrobił, mówiąc nam o tym, co się wydarzyło,

Powiedzieć, że widzimy i rozumiemy, że jest mu trudno ujawnić to, co go spotkało, Jasno i precyzyjnie przekazać nasze stanowisko, że nikt nie ma prawa tak się zachowywać wobec niego oraz zapewnić, że nasza szkoła nie toleruje żadnej formy przemocy,

Zapewnić go, że postaramy się mu pomóc, uruchamiając odpowiednie procedury interwencyjne.

Ważnym elementem prowadzenia rozmowy interwencyjnej z osobą dotkniętą cyberprzemocą jest przekazanie uczniowi ważnych informacji i poradzenie mu aby:

Nie utrzymywał kontaktu ze sprawcą, nie odpowiadał na maile, telefony, smsy itp. Nie kasował dowodów: e-maili, SMS-ów, MMS-ów, zdjęć, filmów

Przedstawił Tobie lub innej osobie dorosłej wszystkie materiały, które mogą być dowodem w sprawie Zastanowił się nad zmianą swoich danych kontaktowych w komunikatorach, zmianą adresu e-mail, numeru telefonu komórkowego itp.

Jeśli korzysta z komunikatora, to ustawił go tak, żeby nikt spoza listy kontaktów nie mógł się z nim połączyć.

Po zakończeniu interwencji warto monitorować sytuację ucznia sprawdzając, czy nie są wobec niego podejmowane dalsze działania przemocowe bądź odwetowe ze strony sprawcy.

Rodzice dziecka dotkniętego cyberprzemocą powinni być poinformowani o problemie i otrzymać wsparcie i pomoc ze strony szkoły. W rozmowie z nimi pedagog lub wychowawca przedstawiają kroki, jakie zostały podjęte w celu wyjaśnienia zajścia oraz zapewnienia bezpieczeństwa poszkodowanemu uczniowi, a także, jeśli to wskazane, zaproponować rodzicom i dziecku pomoc specjalisty (psychologa, pedagoga).

DZIAŁANIA WOBEC SPRAWCY CYBERPRZEMOCY

Co może pomóc w identyfikacji sprawcy?

- 1. Świadcowie – inni uczniowie mogą posiadać informacje na ten temat, mogą też zidentyfikować numer telefonu komórkowego sprawcy, jeśli nie jest on zastrzeżony.*
- 2. Kontakt z dostawcą usługi internetowej – może on nie tylko zablokować konto sprawcy lub usunąć szkodliwe treści, ale także podać jego dane. Dane takie nie mogą być jednak udostępniane osobom prywatnym. Aby je pozyskać, konieczny jest kontakt z policją.*
- 3. Kontakt z operatorem sieci komórkowej w przypadku, gdy numer telefonu sprawcy jest zastrzeżony – może on podjąć kroki w kierunku ustalenia sprawcy, jeśli otrzyma dane o dacie i godzinie rozmowy. Również w tym przypadku operator może udostępnić te dane tylko policji.*

Gdy sprawca cyberprzemocy jest znany i jest on uczniem szkoły, pedagog szkolny koordynujący działania wychowawcze wobec uczniów powinien podjąć następujące działania:

1. Rozmowa z uczniem – sprawcą cyberprzemocy
 - ustalenie okoliczności zdarzenia, wspólne zastanowienie się nad jego przyczynami i poszukanie rozwiązania sytuacji konfliktowej;
 - sprawca powinien otrzymać jasny i zdecydowany komunikat o tym, że szkoła nie akceptuje żadnych form przemocy;
 - należy omówić z uczniem skutki jego postępowania i poinformować o konsekwencjach regulaminowych, które zostaną wobec niego zastosowane;
 - sprawca powinien zostać zobowiązany do zaprzestania swojego działania i usunięcia z sieci szkodliwych materiałów;
 - określenie sposobów zadośćuczynienia wobec ofiary cyberprzemocy.

Jeśli w zdarzeniu brała udział większa grupa uczniów, należy rozmawiać z każdym z nich z osobna, zaczynając od lidera grupy. Nie należy konfrontować sprawcy i osoby dotkniętej cyberprzemocą.

2. Powiadomienie rodziców sprawcy i omówienie z nimi zachowania dziecka. Rodzice sprawcy powinni zostać poinformowani o przebiegu zdarzenia i zapoznani z materiałem dowodowym, a także z decyzją w sprawie dalszego postępowania i podjętych przez szkołę środków dyscyplinarnych wobec ich dziecka. W miarę możliwości należy starać się pozyskać rodziców do współpracy i ustalić jej zasady. Warto wspólnie z rodzicami opracować projekt kontraktu dla dziecka, określającego zobowiązania ucznia, rodziców i przedstawiciela szkoły oraz konsekwencje nieprzestrzegania przyjętych wymagań i terminy realizacji zadań zawartych w umowie.

3. Zapewnienie uczniowi – sprawcy cyberprzemocy opieki psychologiczno-pedagogicznej.
4. Zastosowanie środków dyscyplinarnych wobec sprawcy cyberprzemocy. Podczas warsztatów edukacyjnych dla liderów młodzieżowych w ramach programu „CHROŃMY MŁODOŚĆ W SIECI” najczęściej młodzież wskazywała jako jeden z elementów kary nałożonej na sprawców cyberprzemocy prace społeczne na rzecz szkoły lub środowiska lokalnego.
5. Monitorowanie dalszego rozwoju sytuacji po zastosowaniu działań interwencyjnych.

ŚWIADKOWIE

Profesjonalną opieką należy otoczyć także świadków zdarzenia uczestniczących w ustalaniu przebiegu zajścia. Osoby podejmujące działania interwencyjne muszą mieć świadomość skutków, jakie działania te niosą nie tylko dla osób dotkniętych cyberprzemocą, ale i świadków zdarzenia.

Ważne jest, by w wyniku interwencji nie narazić ich na zemstę i groźby ze strony sprawcy. Osoba, której uczeń zaufał, informując o jakimkolwiek akcie przemocy, a więc także cyberprzemocy, ma obowiązek postępować tak, by swoim zachowaniem i działaniem nie narazić świadka zgłaszającego problem.

Postępowanie interwencyjne wymaga od wyjaśniającego sprawę dyskrecji i poufnego postępowania. Występowaniu w roli świadka często towarzyszą dramatyczne przeżycia – uczniowie boją się, że sami również mogą stać się obiektem prześladowań, obawiają się etykiety „konfidenta”. Pedagog powinien wzbudzić swoim zachowaniem zaufanie i poczucie bezpieczeństwa u takiego ucznia oraz wykazać dla niego zrozumienie i empatię. Niedopuszczalne jest konfrontowanie świadka ze sprawcą, jako metody wyjaśniania sprawy, czy ostentacyjne wywoływanie go z lekcji celem złożenia zeznań, ze względu na bezpieczeństwo i nie narażanie go na odwet ze strony agresora. Nie zadbanie o tego rodzaju podstawowe zasady bezpieczeństwa może sprawić, że następnym razem uczeń nie podejmie działań na rzecz obrony słabszych i pokrzywdzonych i nie zgłosi zagrażającego zdarzenia.

Jak zachować się wobec świadka zgłaszającego cyberprzemoc?

Powiedz, że dobrze zrobił, informując Cię o tym zdarzeniu

Powiedz, że wymagało to od niego wiele odwagi i że bardzo to doceniasz.

Zapewnij o swojej dyskrecji.

Nie ujawniaj jego danych, jeśli nie jest to konieczne (np. gdy sprawa została zgłoszona na policję).

Pod żadnym pozorem nie konfrontuj go ze sprawcą.

Zadbaj o jego bezpieczeństwo, nie upubliczniając jego udziału w sprawie.

SPORZĄDZENIE DOKUMENTACJI Z ZAJŚCIA

Pedagog szkolny zobowiązany jest do sporządzenia notatki służbowej z rozmów ze sprawcą, poszkodowanym, ich rodzicami oraz świadkami zdarzenia. Dokument powinien zawierać datę i miejsce rozmowy, personalia osób biorących w niej udział i opis ustalonego przebiegu wydarzeń. Jeśli rozmowa przebiegała w obecności świadka (np. wychowawcy), powinien on podpisać notatkę po jej sporządzeniu. Jeśli zostały zabezpieczone dowody cyberprzemocy, należy je również włączyć do dokumentacji pedagogicznej (wydruki, opis itp.).

BEZPIECZEŃSTWO DZIECI I MŁODZIEŻY – ASPEKTY PRAWNE

Zebrane i opracowane przez Panią podinspektor Alinę Pieniążek z Wydziału Prewencji Komendy Wojewódzkiej Policji w Rzeszowie

Aby skutecznie interweniować w przypadku zaistnienia cyberprzemocy niewątpliwie ważna jest znajomość obowiązujących przepisów prawa w tym zakresie oraz najważniejszych pojęć.

Dzieci – tzw. wrażliwe ofiary przestępstw

Przestępstwa (czyny karalne) ścigane z urzędu, na wniosek pokrzywdzonego i z oskarżenia prywatnego.

W przypadku przestępstw ściganych:

- z urzędu: Policja po otrzymaniu wiadomości o popełnieniu przestępstwa wszczyna postępowanie karne niezależnie od woli pokrzywdzonego

- na wniosek pokrzywdzonego: wszczęcie postępowania przez Policję uzależnione jest od woli pokrzywdzonego. Pokrzywdzony składa wniosek do protokołu, a po jego złożeniu przestępstwo ścigane jest tak jak z urzędu. W przypadku małoletniego wniosek składa przedstawiciel ustawowy.

- z oskarżenia prywatnego: pokrzywdzony wnosi skargę do Sądu, może też skorzystać z pomocy Policji, która przyjmie taką skargę i w razie potrzeby zabezpieczy dowody, po czym skargę przesyła do właściwego Sądu.

Zgodnie z *Ustawą o postępowaniu w sprawach nieletnich*, nieletni sprawcy czynów karalnych to osoby, które ukończyły 13 lat, ale nie ukończyły lat 17. Kiedy nieletni dopuszcza się czynu zabronionego przed ukończeniem 13 lat, Sąd rodzinny traktuje popełnienie takiego czynu jako przejaw demoralizacji nieletniego.

Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu zabronionego między 17 a 18 rokiem życia:

- a) Sąd stosuje przepisy kodeksu karnego,
- b) Sąd zastosuje zamiast kary środki wychowawcze, lecznicze albo poprawcze przewidziane dla nieletnich, jeżeli popełniony czyn jest występkiem, a okoliczności sprawy, stopień rozwoju sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają.

Obowiązek fakultatywny i prawny zawiadamiania o popełnieniu czynu karnego/przestępstwa.

Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich

Art. 4 §2. Każdy, dowiedziawszy się o popełnieniu czynu karnego przez nieletniego, ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym sąd rodzinny lub Policję.

§3. Instytucje państwowe i organizacje społeczne, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przez nieletniego czynu karnego ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym sąd rodzinny lub Policję oraz przedsięwziąć czynności niecierpiące zwłoki, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów popełnienia czynu.

Kodeks postępowania karnego

Art. 304 §1. Każdy dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub Policję. (...)

§2. Instytucje państwowe i samorządowe, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub Policję oraz przedsięwziąć niezbędne czynności do czasu przybycia organu powołanego do ścigania przestępstw lub do czasu wydania przez ten organ stosownego zarządzenia, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa.

Przykłady przestępstw popełnianych przy wykorzystaniu Internetu

- a) *Kradzież informacji, naruszenie bezpieczeństwa systemów teleinformatycznych,*
- b) *Rozpowszechnianie i wykorzystanie złośliwego oprogramowania – wirusy, robaki, konie trojańskie,*
- c) *Oszustwa i wyłudzenia (aukcje internetowe, sprzedaż online),*
- d) *Rozpowszechnianie treści sprzecznych z prawem (pornografia dziecięca, faszyzm, terroryzm itp.),*
- e) *Nielegalny handel (broń, narkotyki, handel ludźmi),*
- f) *Nakłanianie do określonego zachowania,*
- g) *Naruszenie praw autorskich - piractwo komputerowe.*

Przykłady przestępstw ściganych z urzędu:

Rozpowszechnianie pornografii z udziałem małoletniego

Art.202 KK. §1. Kto publicznie prezentuje treści pornograficzne w taki sposób, że może to narzucić ich odbiór osobie, która sobie tego nie życzy podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§2. (uchylony)

§3. Kto w celu rozpowszechniania produkuje, utwala lub sprowadza, przechowuje lub posiada albo rozpowszechnia lub prezentuje treści pornograficzne z udziałem małoletniego albo treści pornograficzne związane z prezentowaniem przemocy lub posługiwaniem się zwierzęciem podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

§4. Kto utwala treści pornograficzne z udziałem małoletniego, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§4a. Kto przechowuje, posiada lub uzyskuje dostęp do treści pornograficznych z udziałem małoletniego, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§4b. Kto produkuje, rozpowszechnia, prezentuje, przechowuje lub posiada treści pornograficzne przedstawiające wytworzony albo przetworzony wizerunek małoletniego uczestniczącego w czynności seksualnej podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawiania wolności do lat 2.

§4c. Karze określonej w §4b podlega, kto w celu zaspokojenia seksualnego uczestniczy w prezentacji treści pornograficznych z udziałem małoletniego.

Uwodzenie dzieci

Art. 200a KK. §1. Kto w celu popełnienia przestępstwa określonego w art. 197§3 pkt 2 lub art. 200 (tj. dopuszczenie się zgwałcenia lub obcowania płciowego z małoletnim poniżej lat 15 lub dopuszczenie się wobec takiej osoby innej czynności seksualnej lub doprowadzenie jej do poddania się takim czynnościom albo do ich wykonania), jak również produkowania lub utrwalania treści pornograficznych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej nawiązuje kontakt z małoletnim poniżej lat 15, zmierzając, za pomocą wprowadzenia go w błąd, wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania sytuacji albo przy użyciu groźby bezprawnej, do spotkania z nim, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§2. Kto za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej małoletniemu poniżej 15 lat składa propozycję obcowania płciowego, poddania się lub wykonania innej czynności seksualnej lub udziału w produkowaniu lub utrwalaniu treści pornograficznych i zmierza do jej realizacji podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Pochwalanie pedofilii

Art. 200b KK. Kto publicznie propaguje lub pochwała zachowania o charakterze pedofilskim podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Nakłanianie do uprawiania prostytucji w celu osiągnięcia korzyści majątkowej

Art. 204 KK. §1. Kto w celu osiągnięcia korzyści majątkowej nakłania inną osobę do uprawiania prostytucji lub jej to ułatwia podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§2. Karze określonej w §1 podlega, kto czerpie korzyści majątkowe z uprawiania prostytucji przez inną osobę.

§3. Jeżeli osoba określona w §1 lub 2 jest małoletnim, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§4. (uchylony).

Zmuszanie do określonego zachowania

Art. 191 KK. §1. Kto stosuje przemoc wobec osoby lub groźbę bezprawną w celu zmuszenia innej osoby do określonego działania, zaniechania lub znoszenia podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§2. Jeżeli sprawca działa w sposób określony w §1 w celu wymuszenia zwrotu wiarytelności podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Przykłady przestępstw ściganych z oskarżenia prywatnego:

Zniesławienie

Art. 212 KK. §1. Kto pomawia inną osobę, grupę osób, instytucję, osobę prawną lub jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej o takie postępowanie lub właściwości, które mogą poniżyć ją w opinii publicznej lub narazić na utratę zaufania potrzebnego dla danego stanowiska, zawodu lub rodzaju działalności podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

§2. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w §1 za pomocą środków masowego komunikowania podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Zniewaga

Art. 216 KK. §1. Kto znieważa inną osobę w jej obecności albo choćby pod jej nieobecność, lecz publicznie lub w zamiarze, aby zniewaga do osoby tej dotarła podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

§2. Kto znieważa inną osobę za pomocą środków masowego komunikowania podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§3. Jeżeli zniewagę wywołało wyzywające zachowanie się pokrzywdzonego albo jeżeli pokrzywdzony odpowiedział naruszeniem nietykalności cielesnej lub zniewagą wzajemną, sąd może odstąpić od wymierzenia kary.

Przykłady przestępstw ściganych na wniosek pokrzywdzonego:

Uporczywe nękanie (stalking)

Art. 190a KK. §1. Kto przez uporczywe nękanie innej osoby lub osoby jej najbliższej wzbudza u niej uzasadnione okolicznościami poczucie zagrożenia lub istotnie narusza jej prywatność podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§2. Tej samej karze podlega, kto podszywając się pod inną osobę wykorzystuje jej wizerunek lub inne jej dane osobowe w celu wyrządzenia jej szkody majątkowej lub osobistej.

§3. Jeżeli następstwem czynu określonego w §1 lub 2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do 10 lat. (Ściganie z urzędu)

§4. Ściganie przestępstwa określonego w §1 lub 2 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Naruszenie tajemnicy korespondencji

Art. 267 KK. §1. Kto bez uprawnienia uzyskuje dostęp do informacji dla niego nieprzeznaczonej, otwierając zamknięte pismo, podłączając się do sieci telekomunikacyjnej lub przetwarzając albo omijając elektroniczne, magnetyczne, informatyczne lub inne szczególne jej zabezpieczenie podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§2. Tej samej karze podlega, kto bez uprawnienia uzyskuje dostęp do całości lub części systemu informatycznego.

§3. Tej samej karze podlega, kto w celu uzyskania informacji, do której nie jest uprawniony, zakłada lub posługuje się urządzeniem podsłuchowym, wizualnym albo innym urządzeniem lub oprogramowaniem (np. włamanie do poczty e-mailowej lub w inne miejsce zabezpieczone hasłem)

Udaremnienie lub utrudnienie korzystania z informacji

Art. 268 KK. §1. Kto, nie będąc do tego uprawnionym, niszczy, uszkadza, usuwa lub zmienia zapis istotnej informacji albo w inny sposób udaremnia lub znacznie utrudnia osobie uprawnionej zapoznanie się z nią podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§2. Jeżeli czyn określony w §1 dotyczy zapisu na informatycznym nośniku danych, sprawca podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§3. Kto, dopuszczając się czynu określonego w §1 lub 2 wyrządza znaczną szkodę majątkową podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art.268a KK. §1. Kto, nie będąc do tego uprawnionym, niszczy, uszkadza, usuwa, zmienia lub utrudnia dostęp do danych informatycznych albo w istotnym stopniu zakłóca lub uniemożliwia automatyczne przetwarzanie, gromadzenie lub

przekazywanie takich danych podlega karze pozbawienia wolności do lat 3. §2. Kto, dopuszczając się czynu określonego w §1, wyrządza znaczną szkodę majątkową podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5 (np. zmienianie, przerabianie wpisów na kontach, zdjęć, haseł)

Groźba karalna

Art.190 KK. §1. Kto grozi innej osobie popełnieniem przestępstwa na jej szkodę lub szkodę osoby najbliższej, jeżeli groźba wzbudza w zagrożonym uzasadnioną obawę, że będzie spełniona podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Postępowanie cywilne

W zakresie prawnej ochrony przed cyberprzemocą obok Kodeksu Karnego zastosowanie mają także przepisy Kodeksu Cywilnego.

Art. 24 Kodeksu Cywilnego

§1. Ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny.

Art. 23 Kodeksu Cywilnego

Dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach.

Art. 81 Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych

1. Rozpowszechnianie wizerunku wymaga zezwolenia osoby na nim przedstawionej. W braku wyraźnego zastrzeżenia zezwolenie nie jest wymagane, jeżeli osoba ta otrzymała umówioną zapłatę za pozowanie.

2. Zezwolenia nie wymaga rozpowszechnianie wizerunku:

- 1) osoby powszechnie znanej, jeżeli wizerunek wykonano w związku z pełnieniem przez nią funkcji publicznych, w szczególności politycznych, społecznych, zawodowych,
- 2) Osoby stanowiącej jedynie szczegół całości takiej jak zgromadzenie, krajobraz, publiczna impreza.

Załącznik Nr 1 „Nie bądź ryba – nie daj się złapać w sieć - scenariusze zajęć profilaktyczno-edukacyjnych w klasach”

Cel zajęć:

- zwrócenie uwagi uczniów na zjawisko cyberprzemocy,
- uwrażliwienie na specyfikę problemu cyberprzemocy,
- jakie są możliwe konsekwencje przemocy w sieci dla sprawców tego typu działań,
- jakie emocje może rodzić cyberprzemoc u osób nią dotkniętych, jakie może nieść dla nich konsekwencje
- jaką rolę odgrywają świadkowie cyberprzemocy,
- zapoznanie uczniów z zasadami bezpiecznego korzystania z Internetu

Po zajęciach uczeń:

- potrafi zdefiniować pojęcie cyberprzemocy
- potrafi wyliczyć i zilustrować przykładami zagrożenia internetowe dla młodzieży
- potrafi świadomie korzystać z nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych,
- jest świadomy zagrożeń i konsekwencji płynących z niewłaściwego korzystania z tzw. „nowych mediów”
- wie gdzie i jak szukać skutecznej pomocy w przypadku zagrożenia tą formą przemocy,
- wie, do kogo zwrócić się z prośbą o pomoc w razie poczucia zagrożenia.

Warunki techniczne:

wiek uczestników – szkoła ponadpodstawowa,
miejsce zajęć – szkoła,
czas trwania 90 minut

Metody:

praca zespołowa, praca w grupach, dyskusja moderowana przez prowadzącego/ych (liderów młodzieżowych, nauczyciela), ćwiczenie integracyjne, scenki, burza mózgów

Temat: Formy i sprawcy cyberprzemocy

Wprowadzenie

Rozpoczynamy zajęcia zabawą integracyjną „Spotkanie towarzyskie” (Opis zabawy: prosi się uczniów o wstanie z krzesel i zachowanie się jak na bankiecie. Uczniowie mają za zadanie, porozmawiać z każdą osobą i dowiedzieć się o każdej przynajmniej 3 różne rzeczy /można pomóc sobie kartką papieru do zapisywania/. Dodatkowo, każde 3 informacje przekazane jednej osobie, muszą być unikalne, jedna osoba nie może mówić każdemu tego samego o sobie). Na koniec uczniowie przedstawiają się wzajemnie całej grupie. Po zabawie uczniowie zasiadają w kręgu wraz z prowadzącym, który wprowadza uczniów w temat zajęć.

Informujemy uczniów, że zajęcia dotyczą bezpieczeństwa związanego z używaniem Internetu i telefonów komórkowych.

Następnie pytamy uczniów o to, **do jakich celów używają Internetu oraz telefonów komórkowych?** Po odpowiedzi przez wszystkich uczniów na pytanie mówimy, że oprócz zalet korzystania z mediów elektronicznych, wiążą się z nimi również zagrożenia. Zapowiadamy, że przedmiotem zajęć będzie dyskusja **na temat przemocy rówieśniczej w sieci.**

Po podzieleniu uczniów na kilka mniejszych grup każda z grup otrzymuje zadanie aby stworzyć definicję cyberprzemocy – czym ona jest według nich. Po przedstawieniu przez każdą grupę swojej definicji podajemy także swoją definicję, która mówi, że: jest to przemoc przy użyciu technologii informacyjno-komunikacyjnych (np. Internet i telefon komórkowy).

Formy cyberprzemocy

Dzielimy klasę na grupy 4-osobowe. Każdej grupie dajemy historię, na podstawie której mają **wymienić formy cyberprzemocy.** Listę mogą uzupełnić o inne znane im formy, które nie wystąpiły w historiach.

Odczytujemy co zapisali. Zapisujemy je na tablicy/flipcharcie – tytuł **Formy cyberprzemocy**

Ważne, aby na tablicy znalazł się możliwie wyczerpujący katalog sytuacji definiowanych, jako cyberprzemoc.

Formy cyberprzemocy:

- rejestrowanie niechcianych filmów lub zdjęć telefonem komórkowym,
- publikowanie ośmieszających zdjęć i filmów w Internecie,
- rozsyłanie ośmieszających materiałów przy użyciu telefonu (SMS, MMS),
- wysyłanie wulgarnych SMS-ów,
- wyzywane,
- straszenie,
- obrażanie w sieci i przez telefon komórkowy,
- grożenie komuś w sieci i przez telefon komórkowy,
- włamania na blog, profil lub konto pocztowe,
- podszywanie się w sieci pod inną osobę i działanie na jej niekorzyść.
- hejtownie

Sprawcy cyberprzemocy

Zapowiadamy, że kolejna część zajęć będzie dotyczyć odpowiedzialności za przemoc w sieci.

Uczniowie ponownie pracują w 4-osobowych grupach. Pytamy ich:

Jak myślicie, kto może być sprawcą cyberprzemocy? Proście żeby stworzyli krótki opis sprawcy (wiek, płeć, jakim jest uczniem, jakie ma relacje z rówieśnikami, z rodziną, jakie ma zainteresowania itp.)

Czytają to co wypracowali.

W podsumowaniu zwracamy uwagę uczniów, że sprawcami cyberprzemocy nie są zazwyczaj niebezpieczni przestępcy, ale zwykli nastolatki.

Teraz wszyscy zapoznają się z historią Kasi (ktoś ją głośno czyta).

Zbyszek nagrał kamerą w telefonie swoją koleżankę z klasy Kasię, kiedy całowała się z chłopakiem. Następnie rozesłał MMS-em film do swoich kolegów z klasy. Niektórzy z nich wysyłali go dalej. Jeszcze tego samego dnia ktoś opublikował film w Internecie. Film cieszył się dużą popularnością. Na stronie z filmem zaczęły pojawiać się przykre dla dziewczyny komentarze.

Prosimy uczniów o wskazanie sprawców przemocy wobec Kasi. Zapisujemy odpowiedzi - na tablicy, tytułujemy to: **Sprawcy cyberprzemocy wobec Kasi:**

- osoba, która zarejestrowała film i go rozesała
- ci, którzy go sobie przestali
- ci, którzy publikowali go w Internecie
- ci, którzy umieszczali wulgarne komentarze
- ci, którzy lajkowali komentarze

Podkreślamy, że wszystkie te osoby są odpowiedzialne za krzywdę dziewczyny i są sprawcami cyberprzemocy.

Pytamy uczniów: **Co mogli myśleć sprawcy?**

Np.:

- to tylko żart, wygłup
- wszyscy tak robią
- jest sobie sama winna
- przecież nie stało się nic wielkiego itp.

Pytamy uczniów: **Co sądzicie o takich tłumaczeniach?**

Podkreślamy, że nawet pozornie śmieszna lub błaha sytuacja może doprowadzić osobę dotkniętą przemocą rówieśniczą do cierpienia. Tłumaczymy, że „niewinne” intencje nie są wytłumaczeniem i nie zwalniają z odpowiedzialności za przemoc.

Przygotowujemy na karteczkach pytania dla grup:

Jakie konsekwencje grożą sprawcom cyberprzemocy?

Co powinien zrobić sprawca lub sprawcy?

Uczniowie znowu pracują w grupach; dostają jedno z dwóch pytań.

Następnie zbieramy propozycje uczniów:

Najpierw odpowiadają na pytanie: **Jakie konsekwencje grożą sprawcom cyberprzemocy?**

Np.:

- wezwanie do szkoły rodziców,
- obniżenie oceny zachowania,
- pozbawienie przywilejów z katalogu praw ucznia, np. udział w wycieczkach, dyskotekach, wyjściach do kina
- możliwość przeniesienia do innej klasy,
- odpowiedzialność karna (w sytuacjach łamania prawa, np.: groźby karalne, publikowanie nielegalnych treści, zniesławienie),
- w przypadku powtarzania i niezaniechania takich zachowań – sprawa może trafić do sądu rodzinnego.

Co powinien zrobić sprawca lub sprawcy?

Ważne, aby efektem dyskusji były m.in. następujące wnioski:

- sprawca powinien wynagrodzić krzywdę (zadośćuczynić)
- sprawca powinien natychmiast zaprzestać takich działań/zachowań
- zapewnić o nie podejmowaniu takich działań w przyszłości
- w kontakcie z administratorami serwisów internetowych powinien podjąć próbę usunięcia krzywdzących treści z sieci
- powinien w przyszłości reagować w sytuacji podejmowania krzywdzących działań przez inne osoby

Jeśli nie macie w planach robienia zajęć nt. świadków (jako osobnych zajęć) – to **KONIECZNIE** powiedzcie, że jeżeli ktoś prześle dalej otrzymanego sms-a, MMS-a, e-mail, filmik czy cokolwiek innego co jest obraźliwe dla kogoś, jeżeli dołącza się do grupy obraźliwie komentujących, groźących itp. – nawet jeśli nie on to zaczyna – staje się sprawcą!!!! I ponosi odpowiedzialność.

Podsumujcie zgrabnie zajęcia. W duchu: sprawcy nie są ani anonimowi ani bezkarni. Zachowania, które są cyberprzemocą należy wyeliminować ze swojego życia.

Jeżeli macie jeszcze czas poproście uczniów o dokończenie zdania (mogą zapisywać odpowiedzi na kartkach - jeśli macie więcej czasu; odpowiedzi są głębsze, pełniejsze, bardziej zróżnicowane i potem je dopiero odczytywać lub odpowiadać od razu)

Cyberprzemoc...

Sprawca cyberprzemocy...

Temat: Osoby doświadczające cyberprzemocy

Przypomnijcie czym jest cyberprzemoc - definicja.

Osoby doświadczające cyberprzemocy - jak się czują i jak powinny się zachować

Prowadzący dzieli uczniów na 4-osobowe grupy. Każdej grupie przekazujecie kartkę z opisaną historią przypadku cyberprzemocy. Używacie tych samych historii co w czasie poprzedniego scenariusza. Jeżeli prowadzicie te zajęcia jako drugie – mówicie uczniom, że tym razem posłużą im one do zrozumienia jak się czują osoby doświadczające przemocy.

Uczniowie pracują w grupach. Zapoznają się z historią i opracowują odpowiedzi na 2 pytania, które należy zapisać na tablicy. Dajemy na to grupom 5 minut.

Jak się czuł/a bohater/ka prezentowanej historii i co mogło się z nim/nią dalej dziać?

Jak powinna się zachować ofiara prezentowanej historii?

Historia Kasi

Zbyszek nagrał kamerą w telefonie swoją koleżankę z klasy Kasię, kiedy całowała się z chłopakiem. Następnie rozesał MMS-em film do swoich kolegów z klasy. Niektórzy z nich wysyłali go dalej. Jeszcze tego samego dnia ktoś opublikował film w Internecie. Film cieszył się dużą popularnością. Na stronie z filmem zaczęły pojawiać się przykre dla dziewczyny komentarze.

Historia Agnieszki

Agnieszka po powrocie do domu ze szkoły usiadła przed komputerem. Chciała sprawdzić pocztę, ale nie mogła zalogować się do swojego konta. Jej hasło nie działało. Następnego dnia w szkole okazało się, że ktoś włamał się na konto Agnieszki i podszywając się pod nią wysłał kilku kolegom z jej klasy wulgarne maile. Adresaci tych wiadomości obrazili się na Agnieszkę i nie chcieli z nią rozmawiać. Od kilku z nich Agnieszka dostała bardzo nieprzyjemne SMS-y. Wiele osób z klasy miało do Agnieszki pretensje za jej zachowanie wobec kolegów.

Historia Tomka

Tomek bardzo często kontaktuje się ze swoimi znajomymi ze szkoły i osobami, które zna tylko z Internetu korzystając z komunikatorów. Od jakiegoś czasu dostaje od osoby ukrywającej się pod różnymi nickami nieprzyjemne, ośmieszające go wiadomości. Kolega z klasy powiedział mu, że te wiadomości wysyła mu ich wspólny znajomy. Pisał do niego, żeby przestał - jednak bezskutecznie. W końcu Tomek sam zaczął odpowiadać w nieprzyjemny sposób nadawcy. Wiadomości przychodziło jednak coraz więcej, w pewnej chwili ten ktoś zaczął Tomkowi grozić.

Historia Krzyśka

Krzyśiek od kilku miesięcy ma w sieci bloga, w którym często zamieszcza zdjęcia. W ubiegłym tygodniu dodał kilka fotek ze swoich urodzin. Kilka dni później dostał od kogoś w mailu jedno ze zdjęć urodzinowych zmontowanych tak, że pokazywało

pokazywało Krzyśka w wulgarny i poniżający sposób. W mailu była też wiadomość, że to samo zdjęcie niedługo zawiśnie na fb.

Po tym czasie - prosicie aby ktoś odczytał historie.

Później pytamy grupy :

Jak się czuła osoba doświadczająca cyberprzemocy ? - odpowiedzi zapisujemy na tablicy pod takim tytułem.

Zapisujemy: boi się, czuje się osaczona, odrzucona, nic nie warta, bezsilna, zrozpaczona, bezradna, przestraszona i inne, które pojawią się w grupach.

Co mogło się z nią dalej dziać?

Zapisujemy: unikanie szkoły, ograniczenie kontaktów ze znajomymi, ucieczka z domu, samookaleczenia, depresja, a w skrajnych przypadkach nawet próby samobójcze i inne, które pojawia się w grupach.

Podsumujcie: Jak widzicie osoba, która doświadcza cyberprzemocy najczęściej czuje się bardzo źle i konsekwencje tych zdarzeń mogą być bardzo poważne.

Następnie pytamy o ich pomysły na to: **Jak powinna się zachować osoba doświadczająca cyberprzemocy ?** - odpowiedzi zapisujemy na tablicy

Przy odpowiedzi na to pytanie należy tak kierować pracą klasy, aby w wypowiedziach uczniów pojawiły się najważniejsze zasady postępowania w przypadkach cyberprzemocy.

Ważne, aby pojawiły się wśród nich m.in.:

- szukać pomocy u zaufanej osoby dorosłej (nauczyciela, rodziców),
- nie odpowiadać na zaczepki w sieci,
- blokować w komunikatorach i poczcie elektronicznej kontakt z niepożądanymi osobami,
- wymagać natychmiastowego usunięcia filmu lub zdjęcia zrobionego wbrew woli ofiary,
- prosić administratora serwisu o usunięcie kompromitujących materiałów z sieci,
- dokumentować dowody przemocy (zachowywanie SMS-ów, historii komunikatorów, zrobienie screenshot'a, itp.).

Możecie zapytać – nawiązując do historii Agnieszki i Krzyśka: Czy można było jakoś uniknąć sytuacji w której znaleźli się jej bohaterowie?

Należy zwrócić przy tej okazji uwagę na konieczność dbania o to, by hasła którymi posługują się internauci były trudne do odgadnięcia i pilnie strzeżone (historia Agnieszki) oraz, że nie należy publikować w sieci swoich zdjęć (historia Krzyśka). Przed ewentualną przerwą podsumowujecie dotychczasowe ustalenia.

Jeśli macie czas możecie prosić o dokończenie zdań:

Osoby, które doświadczają przemocy...

Jeśli kogoś dotknie cyberprzemoc powinien...

Temat: Zasady odpowiedzialnego i bezpiecznego korzystania z Internetu i telefonów komórkowych

Zaproponuj uczniom stworzenie kodeksu bezpiecznego i odpowiedzialnego korzystania z Internetu i telefonów komórkowych.

Podziel uczniów na 4-osobowe grupy, z których każda powinna odpowiedzieć na jedno z pytań:

1. Co robić, żeby nie zostać ofiarą cyberprzemocy?

2. Jak korzystać z Internetu i telefonu, by nie krzywdzić innych?

Praca w grupach

Zadaniem uczniów jest wypracowanie odpowiedzi na pytanie, które otrzymali.

Dyskusja na forum

Prowadzący zaprasza grupy do zaprezentowania wypracowanych zasad bezpieczeństwa. Zasady zapisywane są na dużej kartce lub tablicy. Ważne, by wśród zasad znalazły się m.in. następujące zapisy:

Można to zatytułować jako Kodeks bezpieczeństwa w sieci lub Dekalog lub jak chcecie.

Co robić żeby nie zostać osobą doświadczającą cyberprzemocy?

- dbać o prywatność swoich danych osobowych,
- nadawać swoim profilom w sieci bezpieczny status (prywatny),
- chronić swoje hasła i loginy,
- używać trudnych do odgadnięcia haseł,
- nie zamieszczać w sieci swoich zdjęć i filmów,
- nie wymieniać się z kolegami telefonami komórkowymi.

Jak korzystać z Internetu i telefonu, żeby nie krzywdzić innych?

- traktować innych z szacunkiem (nie wyzywać, nie obrażać, nie straszyć itp.),
- nie zamieszczać w Internecie materiałów (filmów, zdjęć, tekstów), które mogą kogoś skrzywdzić,
- zawsze pytać o zgodę, jeżeli chcemy komuś zrobić zdjęcie lub nakręcić film z jego udziałem,
- zawsze pytać o zgodę jeśli chcemy umieścić czyjeś zdjęcie czy filmik z czyimś udziałem,
- nie rozsyłać za pomocą telefonu komórkowego zdjęć, filmów oraz tekstów, które mogą komuś sprawić przykrość.

Rola świadków cyberprzemocy

Pytacie: kim jest świadek cyberprzemocy – to osoba, która dostaje lub ma dostęp lub wiedze nt. zachowań, które są cyberprzemocą.

Co powinna taka osoba zrobić? Kiedy dostaje np. ośmieszające kogoś filmiki czy zdjęcia lub widzi ośmieszające i obrażające komentarze?

Poproście żeby w parach wymyślili co należy zrobić.

Wysłuchujecie odpowiedzi uczniów.

Zbierzecie na tablicy tytułując: **Co robić, będąc świadkiem cyberprzemocy?**

- nie przysyłać dalej krzywdzących materiałów, które otrzymujemy w sieci,
- pomagać kolegom i koleżankom, którzy padli ofiarą cyberprzemocy, (można zapytać jak im można pomóc?)
- informować o krzywdzie kolegi lub koleżanki kogoś dorosłego – nauczyciela, pedagoga szkolnego, rodziców,
- polecić ofierze cyberprzemocy kontakt z telefonem zaufania lub skontaktować się z telefonem zaufania osobiście,
- zwrócić się do sprawcy o zaniechanie działania,
- wyrazić swój brak aprobaty dla takich zachowań,
- zgłosić do administratora przypadki naruszenia regulaminu i/lub wyrządzania komuś krzywdy.

Świadek ABOSLUTNIE nie powinien dołączać się ani przysyłać dalej otrzymanych materiałów...

Rozpoczynacie dyskusję, dotyczącą tego czy należy pomóc kolegom ze szkoły jeśli spotyka ich np. cyberprzemoc?

Prowadzący podkreśla, że nie można pozostawać obojętnym wobec krzywdy kolegów z klasy, szkoły czy znajomych.

Zapytajcie – co ich powstrzymuje przed ewentualną obroną osoby doświadczającej cyberprzemocy. Najczęściej są to: strach żeby samemu nie stać się ofiarą, niechęć do współpracy z dorosłymi, brak świadomości, że komuś dzieje się duża krzywda i że to nie jest śmieszne.

Zapytajcie – czy powiedzenie dorosłemu o tym, że koleżance/koledze dzieje się krzywda – jest donosicielstwem? Czy taki ktoś jest „konfidentem”?

Zapytajcie – kiedy świadek staje się sprawcą?

Jeżeli ktoś prześle dalej otrzymanego sms-a, MMS-a, e-mail, filmik czy cokolwiek innego co jest obraźliwe dla kogoś, jeżeli dołącza się do grupy obraźliwie komentujących, groźących itp. – nawet jeśli nie on to zaczyna – staje się sprawcą!!!! I ponosi odpowiedzialność.

Gdyby został czas poproście uczniów żeby dokończyli zdanie:

Świadek cyberprzemocy ...

Żeby być jak najbezpieczniejszym w sieci należy...

Podsumowanie i zakończenie zajęć.

SŁOWNICZEK INTERNETOWY DLA DOROSŁYCH PRZYGOTOWANY PRZEZ MŁODZIEŻ

Słowniczek stworzyli uczestnicy warsztatów edukacyjnych dla liderów młodzieżowych z woj. świętokrzyskiego

ADBLOCK – blokowanie reklam na stronach internetowych

ASK – strona poświęcona na zadawanie komuś pytań, odpowiadaniu na nie

BESTY - wiedza bezużyteczna, kwejk, 9gag – strony rozrywkowe polegające na zabawianiu ludzi, dostarczaniu im śmiesznych ciekawostek

CHILL – wyluzowanie

EMOTKI – minki

EVENT – wydarzenie na facebooku

FAKE/FEJK – osoba, stwierdzenie fałszywe, nieprawdziwe

FEJM – osoba popularna w internecie

FOLLOW – obserwować

HASZTAG - używane na portalach społecznościowych oznaczenie wpisów ułatwiające wyszukiwanie postów lub zdjęć

HAJS - pieniądze

HEJT – obraźliwy komentarz na temat innej osoby, bezpodstawna krytyka

HEJTER – osoba obrażająca

INSTA – instagram, portal społecznościowy do wstawiania, przeglądania zdjęć

jechać po kimś – obrażać kogoś

JOKE – żart

LAJT - łatwo, luźno, wyluzowanie

LANS – chwalenie się czymś

LET'S PLAY – film przedstawiający kogoś, kto gra w grę

LIKE – lubię to

LOL – kupa śmiechu

MEM – coś, co pochodzi z internetu i jest szybko rozprzestrzeniane przed dużą ilością osób

MESSENGER – aplikacja na telefon, dodatek do facebooka służący do prowadzenia konwersacji

MYKAM – idę, kończę konwersację

MY STORY – zdjęcia opublikowane na snapie przez 24 godz.

NET – internet

OBCZAIĆ – zobaczyć

OGAR – uspokój się

PACZAJ – spójrz

POST – publikacja wpisu

PRIV - wiadomość prywatna

PRZYPAŁ – problemy, wpadka

ROBIĆ BEKĘ – wyśmiewać kogoś lub coś

ROZKMINIAĆ – próbować coś rozgryźć

SCREEN, SCREENSHOT – zrzuta ekranu

SELFIE - robienie zdjęć samemu sobie

SHARE – udostępnić

SNAP, SNAPCHAT – komunikacja ze znajomymi za pomocą zdjęć, nagrań

SPAM – niechciane lub niepotrzebne wiadomości

SPX – spoko, ok

STREAM – transmisja na żywo

SUCHAR – niesmieszny dowcip

SWAG – wyrażanie swojego stylu, lansowanie się

TROLLOWANIE – robienie sobie żartów z innych

WBIJAĆ NA FEJSA – zalogować się na facebooku

WTOPA – przyłapanie na czymś

XOXO – przytulaki, całuski

YOLO – spontaniczne decyzje (You Only Live Once)

YOUTOBER – osoba nagrywająca filmiki

ŻAL.PL – gdy coś jest żałosne i brak ci słów

OZNACZENIE SKRÓTÓW:

BD – będę

BFF – najlepszy przyjaciel na zawsze

BTW – przy okazji

CB – ciebie

CR - co robisz?

CZE - cześć

EASY – łatwizna

GJ - gratulacje

GL – powodzenia (good luck)

HF – baw się dobrze

IDK – nie wiem

JJ- już jestem

KC- kocham cię

NMZC- nie ma za co

NQ – na razie

NP – nie ma problemu

NWM – nie wiem

OGL – ogólnie

OMG - o mój Boże!

PC – po co?

PLX- proszę

PPL – ludzie

PW – prywatna wiadomość

SB – sobie

TB – tobie

THX – dzięki

U - ty

U2 – ty też

WUT? - co?

W8 – czekaj

WGL – w ogóle

WOW – oznaka zachwytu

WTF – co u licha?

YOLO – żyje się tylko raz (you only live once)

ZW – zaraz wracam

3M SIĘ – trzymaj się

4EVER – na zawsze

Bibliografia

Literatura

- Aftab P., *Internet a dzieci. Uzależnienia i inne niebezpieczeństwa*, [tłum.:] B. Nicewicz, Wyd. Prószyński i S-ka, Warszawa 2003
- Albański L., *Wybrane zagadnienie z patologii społecznej*, Jelenia Góra 2010
- Andrzejewska A, Bednarek J., ZAGROŻENIA CYBERPRZESTRZENI ASPEKTY WYCHOWAWCZE I ZDROWOTNE *Materiały szkoleniowe dla nauczycieli i pedagogów Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli "WOM" w Katowicach*
- Biblioteka programu „Dziecko w Sieci” Fundacji Dzieci Niczyje, Jak reagować na cyberprzemoc. Poradnik dla szkół Wydanie II Łukasz Wojtasik (red.), Bezpieczeństwo dzieci online. Kompendium dla rodziców i profesjonalistów, Agnieszka Wrzesień-Gandolfo (red.)
- Danowski B., A. Krupińska, *Dziecko w sieci*, Gliwice 2007
- Jędrzejko; A. Taper „*Dzieci a multimedia*” Oficyna Wydawnicza ASPRA 2012
- Kowalski R. M., S. P Limber., P. W Agatson., *Cyberbullying. Bullying in the digital age*, Blackwell Publishing, Ltd., 2008
- Lemish D., *Dzieci i telewizja. Perspektywa globalna*. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2008
- Olweus D., *Mobbing. Fala przemocy w szkole. Jak ją powstrzymać?* Jacek Santorski & Co Agencja Wydawnicza, Warszawa, 2007
- Pyżalski J., *Agresja elektroniczna dzieci i młodzieży. Różne wymiary zjawiska Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*. 2009
- Pyżalski ., *Cyberbullying w szkole – dlaczego tak łatwo przekracza się granice*, w: M. Baryluk, M. Wawrzak-Chodaczek (red.) *Wartości w komunikacji różnych grup społecznych*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń
- Wallace P. (2005), *Psychologia Internetu*, Poznań: Dom Wydawniczy Rebis.
- Wasilewski J., *Zarys definicyjny cyberprzestrzeni*, II. STUDIA I ANALIZY
- Wojtasik Ł., *Cyberprzemoc - charakterystyka zjawiska*, w: Ł. Wojtasik (red.) *Jak reagować na cyberprzemoc. Poradnik dla szkół*, , Fundacja Dzieci Niczyje. Wydanie II poprawione. Warszawa, 2009

Strony internetowe:

www.dbi.pl
www.dyzurnet.pl
www.dzieckowsieci.pl
www.helpline.org.pl
www.sieciaki.pl
www.saferinternet.pl
www.chronmymlodosc.pl

O projekcie „CHROŃMY MŁODOŚĆ W SIECI”

Projekt „CHROŃMY MŁODOŚĆ W SIECI” realizowany jest przez Stowarzyszenie Ruch Pomocy Psychologicznej „INTEGRACJA” jako zadanie publiczne współfinansowane ze środków Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji. Zasadniczym celem projektu jest wzrost wiedzy i świadomości młodzieży szkolnej, kadry pedagogicznej i rodziców w zakresie bezpiecznego korzystania z komputera i Internetu poprzez realizację szeregu kompleksowych i spójnych działań profilaktyczno- edukacyjnych. Realizacja projektu podzielona jest na 3 etapy: edukacyjny– warsztaty edukacyjne dla kadry pedagogicznej, liderów młodzieżowych, szkolenia dla rad pedagogicznych i spotkania z rodzicami, profilaktyczny – zajęcia profilaktyczno-edukacyjne w klasach prowadzone przez liderów młodzieżowych przy wsparciu dorosłych oraz informacyjny – ogólnopolski konkurs na twórczy projekt oraz wydanie publikacji w postaci poradnika dla profesjonalistów działających na rzecz dzieci i młodzieży.

Realizatorzy

Projekt „CHROŃMY MŁODOŚĆ W SIECI” realizowany jest przez Stowarzyszenie Ruch Pomocy Psychologicznej „INTEGRACJA”. Stowarzyszenie Ruch Pomocy Psychologicznej INTEGRACJA powstało w kwietniu 1993 roku z inicjatywy grupy profesjonalistów pracujących na co dzień z ludźmi w obszarze psychologicznego wsparcia, wychowania, edukacji i profilaktyki. Od początku istnienia organizacji głównym celem działalności Stowarzyszenia jest wspieranie rozwoju osobistego i zawodowego osób działających na rzecz innych, dzieci i młodzieży uzdolnionej, a także dzieci, młodzieży i dorosłych zagrożonych wykluczeniem społecznym. Priorytetem jest organizowanie i popularyzowanie aktywnych form edukacji, profilaktyki, w tym profilaktyki rówieśniczej, doradztwa i pomocy psychologicznej, jak również integrowanie środowisk i instytucji zaangażowanych w niesienie pomocy innym oraz aktywizowanie społeczności lokalnych.

Projekt realizowany jest we współpracy z 30 szkołami ponadpodstawowymi na bazie zawartego partnerstwa na terenie województwa lubelskiego, małopolskiego, podkarpackiego i świętokrzyskiego.

www.stowarzyszenieintegracja.eu

www.chronmymlodosc.pl

KEEP
CALM
AND
STAY SAFE
ON
THE NET